

Júliusi tűzgömbök

Látványos, ám annál rejtélyesebb égi jelenések szemtanúi lehetnek mindazok, akik július 6-án délben Érd térségében pillantottak a magasba. Szikrázóan világító monumentális csóva tűnt fel az égen, s állt mozdulatlanul több mint negyedórán keresztül. A jelenséget a Blikk egy olvasója, Kiss Gábor az autójából örökítette meg. Egészen biztos, hogy nem optikai csalódásról, nem légköri képződményről van szó, s a fotót sem manipulálták. A jelenséget egy autóban ülő társaság látta.

„Két kollégámmal együtt Érden mentünk keresztül pénteken fél 1-kor. A hátul ülő társam szólt, hogy mi az ott az égen. Azonnal feltűnt az izzó csóva. Először azt hittük, valami repülőgép húzta, de semmilyen tárgy nem látszott a közelében, és különleges hangot sem hallottunk. Az autóból kihajolva három fotót készítettem a telefonommal. A felhőket fújta a szél, miközben jóval felette átsejlett a csík, amely mozdulatlanul állt. Aztán elkezdett halványodni, szürkülni, s a végén eltűnt.” – idézte fel Kiss Gábor.

Fácán Hajnalka mobiltelefonos felvétele a tűzgömbnyomról

A jelenséget Győről látta Fácán Hajnalka is, aki szintén a mobiljával fotózta le a jelenséget. Szerinte 10 percig uralta az égboltot a fényjelenség. Sajnos több megfigyelés nem érkezett erről a valószínűsíthetően nappali tűzgömbörről.

Július 17-én Keszthelyi Sándor Pécs belvárosának északi részén, házának udvarán

változott, amikor észak felé meglátta a tűzgömböt. „A meteor csak 10 fok hosszán haladt az égen, de azt végig láthattam. Folyamatosan fényesedett: megjelenésekor csak 0, –1 magnitúdós volt, aztán -2^m -s fényességgel haladt, majd útja legvégén –3, sőt –4 magnitúdóra fényesedett fel. Ebben az utolsó állapotában villódzott, vibrált. Az egész meteor 1,5 másodpercnyi volt, így a legfényesebb állapot is csak 0,2 másodpercnyi lehetett. A meteor, illetve végén tűzgömb fehéres, majd zöldes-fehéres színű volt. Csóvát, maradandó nyomot nem hagyott. Azonnal beszóltam a lakásba, hogy „Idő! Pontos idő!”, és nejem a DCF-órán leolvasta, hogy: 23:10 NYISZ (azaz 21:10 UT). A jelenség merőleges volt az északi horizontra, azaz teljesen függőlegesen haladt felülről lefelé (egy épület sziluettjének fala mellett, azzal párhuzamosan haladt) éspedig az észak-ponttól 8–9 fokkal balra. Mindebben az az érdekes, hogy nemcsak hogy észak felé láttam a tűzgömböt, hanem eléggé alacsony is. Még a Göncölszékér csillagainál is alacsonyabban volt. Mivel szinte félméteres pontossággal be tudtam határolni, hogy a kert mely részén álltam a látványkor, utána is többször néztem a tűzgömb hült helyét, és az égen a fákhoz és épületekhez viszonyított helyzetét. Feltűnése 25 fokkal, eltűnése (és végső lobbanása) 15 fokkal volt az elméleti horizont felett.

Lukács Dávid édesanyjával sétált a Józsefhegyi kilátónál, majd „észrevettük a tűzgömböt, az útját be is rajzoltam térképen. A Bootes és a Coma Berenices között láttam, Ny–Dny irányba haladt, és kb. 2 másodpercig látszott. A Jupiternél jóval fényesebbnek láttam, én is olyan –4 magnitúdóra, vagy valamivel fényesebbre becsültem. A színe fehér-sárgásfehér volt, ezt édesanyám is megerősítette. 70° -os szöveget zárt be a függőlegessel, végpontja pedig 20° -kal volt a horizont felett.

Molnár M. Péter Pestszentlőrincről látta a jelenséget. „A nyugati égen hullott, majdnem merőlegesen a horizontra. Útja legvégén az Arcturus és az Alkaid között haladt el, az előbbihez közelebb, kb. a távolság harmadánál. A legfényesebb pillanatban én sárgászöldnek láttam. Nem volt merőleges a horizont vonalára, északi irányba dőlt, kb. 80 fok lehetett a szög. Horizont feletti magasságát 20–22 fokra becsülém.”

A három helyen látott irányok összemetszése alapján a tűzgömb Veszprém megye északkeleti része felett haladt, Dudar település közelében. Feltűnésének talppontja Dudartól 10 km-re északra volt és kb. 65 km magasban izzott fel. 70–80 fokos szögben haladt lefelé és 35–40 km-t tett meg a légkörben. Végső felforrbanása és eltűnésének talppontja Dudar felett volt, 35 km magasban. A tűzgömbtől légvonalban 95 km-re volt a Budán, 105 km-re a Pesten és 150 km-re a Pécssett észlelő. A bolygó Dudartól 10 km-re délre lehetett pontszerű meteor, de a Veszprém, Zirc környékiek is igen nagyot néztek volna, mert tőlük csak 35–40 km-re volt a tűzgömb és talán –6 magnitúdót is elérte. De úgy látszik, nem látták, és a három észlelő csak távolabbról figyelte meg.

Július 18-án Perkó Zsolt este épp kocsi-val tartott hazafelé, „amikor Iharosberényt elhagyva a kocsiszéldődjén keresztül megpillantottam valamit, amiről az jutott eszembe, hogy ki a fene lövöldöz itt jelzőrakétával. Pár másodperc múlva esett le a tantusz, hogy ez bizony egy szép lassú (volt időm megnézni még a robogó autóból is vezetés közben), széles nyomot hagyó, talán –5 magnitúdós, (hasonló ütemben mint egy jelzőrakéta) halványodó tűzgömb volt. Sajnos csak saccolni tudom, hogy valahonnan a Ursa Maior alól indulhatott, és valahol az Ophiuchus és a Corona Borealis közti területen érhetett véget a pályafutása. A kocsim órája 22:22-t mutatott. A fázasztó munka és a rekkenő hőség után egészen feldobott a látvány.”

Július 25-én fényes tűzgömb jelent meg Zágráb felett. Szemtanúk szerint olyan volt a jelenség, mintha égett volna valami az égen. Ezt követően erős robbanás hallatszott, amibe beleremegtek a tárgyak. Mindez alig néhány tizedmásodpercig tartott. A robbanás Samoborban és Zágráb egyes részein volt hallható, míg tárgyak megrezdülése még Karlovacban (Károlyváros) is érezhető volt. Mindazonáltal egyelőre semmilyen tárgyi bizonyíték nincs a meteoritról.

Egyes sajtóforrások szerint a szemtanúk fényes tűzgolyóról számoltak be, ami útja végén felrobbant. A meteor vagy egyéb kozmikus test földi légkörbe érkezését a Visnjani csillagvizsgáló vezetője, Korado Korlevic is megerősítette. „Valami lehullott! Érdekes lenne megtalálni a földet érés helyét, s kideríteni, mi történt pontosan. A hangjelenségekről is beszámoló szemtanúk leírásai alapján Zágráb körzetében történhetett a hullás” – nyilatkozta Korlevic. A beszámolók szerint a sibeniki tűzoltók, Samobor, Dugo Selo és Jastrebarsko lakói látták a tűzgömböt.

Volt magyar szemtanúja is a jelenségnek. Árvay Márton a dalmáciai Dugi Otok szigetén, Bozava falu mellett a tengerparton tartózkodott. „Kb. dél körül pont észak felé néztem, és a horizont felett 15–20°-nyira egy egyre fényesedő pontra lettem figyelmes. 1–2 másodperc alatt elérte a –20 magnitúdós fényességet, 5°-nyi csóvát húzva maga után, majd egy bizonyos magasságban párcsikot hagyott maga után, majd 5°-nyira a horizonttól elfogyott vagy darabjaira esett. A párcsik még 5 perccel utána is látható volt. Hangjelenséget nem észleltem. Egyedül az öcsémnek tudtam szólni, aki, mire odafordította a fejét, még épphogy elkapta az utolsó felvillanást. A többiek, akik csak a megmaradó párcsikot látták, nem nagyon hitték nekünk.”

Keszthelyi Sándor – Gyarmati László

A **Kulin-émlékéremre** vonatkozó javaslatokat december 15-ig kérjük eljuttatni Kolláth Zoltán számára (kollath@konkoly.hu).

December 27-én 18 órától **Hold-és bolygó-észlelő estét** tartunk a Polaris Csillagvizsgálóban megfigyelőink számára.

Paléi Perseidák

Az MCSE Meteormegfigyelő Csoportja és a Süllyápi Amatőrcsillagász Egyesület az idén a Perseidák meteorraj megfigyelésére szervezett tábort. A tábor helyszíne ismét a Zselicben található Palé település határában található Öreg-hegy volt. Itt biztosítva volt a sátorozás, valamint az ivóvíz, az élelmiszerek tárolása, főzés és a tisztálkodás. A legfontosabbról, a sötét égboltról nem is beszélve.

A sátorozásra Palé önkormányzata biztosított számunkra egy 2600 négyzetméteres területet, az ivóvíz, élelmiszerek tárolása, főzés a közelben lévő présházak tulajdonosainak volt köszönhető. A fürdésre még tavaly felállítottunk egy 1000 literes tartályt. Az éjszaka sötétjét a még kevésbé fényszennyezett Zselic biztosította.

Meteorosok – ébredés előtt

A tábor „hivatalosan” augusztus 10-én délben vette kezdetét. A már helyszínen tartózkodó Gróf család, Tamás, Mariann, Edina, Brigitta, Tamás és jómagam fogadtuk az ideérkezőket. Az első nap öten érkeztek, Kovács Krisztina (Kozármisleny), Havasi László (Sásd), Rieth Anna (Budapest), Bakos János (Mende), Fodor Balázs (Süllyás). Tizenegyen vártuk az első éjszakát. Sajnos egy hatalmas zivatar megghiúsította a megfigyeléseket. Reggel folytatódott a szá-

munkra kedvezőtlen időjárás. „Monszun esőre” ébredtünk. Délutánra néha-néha már kisütött a Nap, de sajnos az irgalmatlan nagy sár továbbra is fogva tartotta a társaságot. Estefelé újabb vendégek érkeztek, ők Tahiból keltek útra egy kis hullócsillag-megfigyelésre.

A derült ég csak remény maradt, de azért a vonuló felhőzetben keletkező derült lyukak lehetőséget adtak egy kis távcsöves bemutatásra. A bemutatás alatt több meteorot láttunk, legnagyobb részt Perseidákat, általában 0^m körüliek voltak. Volt viszont két nagyon szép tűzgömb is, az első -4^m, míg a másik fényessége egy kis vitát is okozott. A -8-ra, ill. -12-re taksált Perseida a Herkules mellett haladt el. Többen csak a hatalmas felvillanásra kapták fel a fejüket, az viszont biztos, hogy árnyékot vetett a tűzgömb fénye. A nyoma talán 30 másodpercig volt látható, amint sodródik. 23 óra ismét teljesen beborult az ég.

A harmadik nap is nagy esővel indult. Reménykedve vártuk az estét, hogy végre gyönyörködhesünk a látványos Perseidák hullásában. 22 óra után elkezdett szakadozni a felhőzet és a felhős égen figyeltük a néha-néha felvillanó meteorokat. Igen érdekes volt a felhőzetten keresztül felvillanó meteorok látványa. Többen lefeküdtek, csak páran maradtunk fenn a csodára várva, ami 2 óra után be is következett. Kiderült az ég! Az igazi zselici éjszakai égbolt megmutatta minden csillagászati szépségét. Szabadszemes mélyég-csodák, a hosszan elnyúló M31, valamint az M13, M15, M33, M36, M37, M38 mind csodálatosan látszott távcső nélkül. A hirtelen ránk tört fekete, kristálytisza ég azzal a rengeteg látnivalóval, amely csak ritkán adatik meg nekünk, elvonta a figyelmet a komolyabb meteorészleléstől. Jómagam kb. 60 darab Perseidát számoltam meg pirkadatig. Jelentős mennyiségű meteor jelentkezett más áramlatokból is.

Augusztus 13-a volt az első esőmentes nap! Végre ki tudtunk mozdulni egy kicsit. Közben újabb vendégek érkeztek, Kaposvárról (2 fő) és Süllyápról (1 fő), valamint Mosdósról (1 fő). Napközben a tábor lakói a helyi madarászok invitalásának eleget téve részt vettek egy gólyafészkek felállításán. Éjfélig erősen felhős idő volt, semmilyen remény nem látszott arra, hogy még az éjjel derült idő legyen. Fél kettőre váratlanul mégis kiderült az ég. A lényegében kezdő meteoros társaságot elkezdtük „betanítani”, hogy a következő éjszakán már kézzelfogható eredményt is fel tudjunk mutatni. A környékbeliek ismét nagy számban jelentek

Vacsora a Csendes csárdában

meg a táborban, volt olyan is, aki reggelig maradt, és velünk kiabált egy-egy fényesebb meteor láttán.

Reggel végre igazi nyári időre ébredtünk. A tábor lakói napközben Sándor András paléi vállalkozó meghívásának tettek eleget. A sok érdekes programban szerepelt tehénfejés és valamint lovaglás is.

A táborba látogattak a Nők Paléért Egyesület tagjai, magukkal hozva családtagjaikat is. Szerencsénkre épp befutott Tepliczky István, és a vadonatúj 200/1000-es GOTO-s „csodakütyüjével” nagyszerű bemutatást tartott. A látogatók távozása után elkezdődtek az észlelések.

Augusztus 16-án délután túra következett a környék dombjain, erdeiben helyi madarász barátunk, Havasi László vezetésével. A fáradt társaság csak éjjel 1 óra körül vált

észlelőképessé. Délután és este a paléi-sásdi pincék útvonal szerepelt a programban. A túrát vezető sásdi madarász barátunk, Maros László, útközben nagyon sok érdekességről mesélt, főleg a madármegfigyelésekről, a madarak életéről és a környék madárvilágáról. Este ketten lementünk távcsóval a faluba, és innen mutatuk be a falubelieknek a Holdat. A legfiatalabb és a legidősebb érdeklődő között mintegy 80 év korkülönbség volt. A 102/1000-s Vixent a falucska egyetlen utcáján állítottuk fel, lámpafények mellett, igaz a Hold és Jupiter így is szépen látszott.

22 óra körül gyors borulás kezdődött, majd kiadós eső következett, így az éjszaka használhatatlan volt észlelésre.

Az utolsó előtti napon elkezdődött a megfigyelt meteorok feldolgozása. A kiértékeléseket több csoport végezte egymástól elkülönülve.

Délutánra maradt a táborozás leghosszabb túrája a Mindszent-Godisai Lidincái-tóhoz. A búcsúvacsora közben kiderült az ég, így elkezdtük az utolsó éjszakai észlelésünket. Az égbolt 30 fok magasságig rendkívül páráos volt, de felettte kristálytisza.

20-án délelőttre már jóformán csak a búcsúzkodás maradt.

Az idei meteoros tábor ege talán nem volt olyan csodálatos, mint a tavalyi, amikor végig derült volt, de többen fordultak meg a táborban. Csak azokat számolva, akik legalább egy éjszakát töltöttek velünk, 28-an voltunk. A legfontosabb mégis az, hogy sokan itt ismerkedtek meg a meteorozással, itt végezték első megfigyeléseiket. Rieth Anna, Bakos János, akik aktívan végigészlelték a tábor ideje alatt adódó alkalmakat, Havasi László, Kovács Krisztina, Szabó Ágnes, akiknek úgymond semmilyen amatőr csillagász előéletük nem volt, lelkesen részt vettek a munkában. Nem utolsó sorban volt sok olyan érdeklődő is, aki „csak” kifeküdt mellénk gyönyörködni a hullócsillagokban. Már most szeretettel hívunk mindenkit a 2008-as paléi meteoros táborba.

Fodor Antal